

EUREKA

Dönem Başkanlığı

Dünyanın endüstri devleri olan Japonya ve Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı Avrupa endüstrisini yenilik üretmek için rekabetçi kılabilmek ve şirketlerden üniversitelere kadar araştırma kurum ve enstitülerin birlikte proje yapmasını sağlamak amacıyla 1985 yılında kurulan EUREKA (Avrupa Araştırma Koordinasyonu Komisyonu) oluşturuldu. Komisyonun 1998-1999 dönem başkanlığını Türkiye yapacak.

EUREKA, yüksek teknoloji alanlarında Avrupa'daki ürün, üretim ve hizmetlerin Ar-Ge projelerini destekleyen ve bunları Avrupa çapında bilgi ve iletişime sunan bir bilgi ağı olarak çalışır. Amacı, Avrupa'daki büyük, küçük tüm şirketlerin birbirlerinden haberdar olmalarına olanak yaratarak birlikte proje yapmalarını sağlamaktır. Avrupa sınırlarını kaldırıp birbirlerine gereksinim şirketlerin birlikte Ar-Ge çalışması yapmasını teşvik eden Komisyon "aşağıdan-yukarıya" yaklaşımını benimsemiştir. Bu yaklaşımla hiçbir proje kısıtlaması yapmadan katılımcıların hazırladıkları projeleri sunmak ve ortaklık gereksinimlerini belirlemek amacıyla bürokrasiyi en aza indirerek çalışır.

24 Avrupa ülkesi ve Avrupa Komisyonu'nun üye olduğu EUREKA başkanlığı her yıl farklı bir ülke tarafından yürütülüyor. EUREKA organizasyonu, üye ülkelerin bakanlarının bir araya geldiği Ba-

kanlar Konferansı (EUREKA'nın politik gövdesini oluşturur ve komisyonun en yüksek otoritesidir), üye ülkelerin üst düzey temsilcilerinin oluşturduğu Üst Düzey Grubu, (HLG, projeleri EUREKA düzeyinde onaylayan) Ulusal Proje Koordinatörlüğü (NPC) ve Brüksel'de bulunan EUREKA Sekreteryası'ndan oluşur.

EUREKA'ya bir proje olarak başvurmak şu şekilde işliyor: Bir şirket, üniversite ya da araştırma kurumunun bir projesi ya da yaptığı bir projeye ilgili bir sorunu var. Projeyi gerçekleştirmek ya da sorunun çözümü için yurt dışından bir başka şirket ya da kurum arıyor. Bunun için o ülkenin Ulusal Proje Koordinatörü ile ilişkiye geçmelidir. Ülkemizde bu görevi, Ulusal Proje Koordinatörlüğü'nü, TÜBİTAK yürütmektedir. NPC tarafından kabul edilen proje EUREKA çapındaki diğer NPC'ler ile bağlantıya geçerek projeye bir ortak aramaya başlar. Ortak bulduktan sonra proje Üst Düzey Grubu'na sunulur. Onaylanan proje her yıl bir araya gelen Bakanlar Konferansı'na sunulur ve resmi olarak EUREKA projesi statüsünü alır.

"Aşağıdan-yukarıya" yöntemi, projeyi oluşturan kişilerin proje hakkında en fazla bilgiye sahip olduğu dolayısıyla projenin oluşturulması, geliştirilmesi, yürütülmesi ve finanse edilmesinin taraflarca gerçekleştirileceğini öngörür. EUREKA, projeleri, finansal açıdan desteklemez. Komisyonun bunun için ayrıca bir fonu yoktur. Ancak, EUREKA statüsü alan projelere o ülkedeki NPC'ler tarafından nereden destek alınabileceği gösterilir. Ülkemizde TÜBİTAK'ın Ar-Ge projelerine yaptığı hibe şeklindeki destekten bu bağlamda

yararlanılabilir. Ayrıca Ar-Ge projelerini destekleyen TTGV'nin (Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı) faizsiz kredisine de başvurulabilir.

Şirketlerin sunduğu projelerin EUREKA projesi olarak kabul edilmesi için projelerde en az EUREKA ülkesi iki ülkenin katılımcı firma ve kuruluşları arasında işbirliği sağlanmalı, projenin sonunda kâr getirecek yenilikçi bir ürün, süreç ve hizmet doğmalıdır. Ortaya çıkan ürünün ya da sürecin sivil amaçlara hizmet etmesi ve EUREKA ülkelerinde yapılan Ar-Ge çalışmalarının EUREKA ülkeleri yararına kullanılması gerekir.

EUREKA'nın 1997 yılı sonu itibarıyla 700'e yakın projesi sürmektedir. Bu projelerde, 800 büyük şirket, 1200 küçük ve orta büyüklükteki işletmeler ve 800 araştırma kurumu ve üniversitelerden oluşan yaklaşık 3000 katılımcı vardır. Şimdiye kadar tamamlanmış 550 EUREKA projesi bulunuyor. Türkiye'nin ise çeşitli üye ülkelerle yürüttüğü 28 projesi var. Bu projelerin 9'u tamamlanmış bulunuyor. Bunlardan bir tanesi QUACIS'dir (Quality Control Information System-Kalite Kontrol Bilgi Sistemi). Türkiye'den Arçelik, Türk Elektrik Endüstrisi ve İTÜ'nün yürüttüğü projede yabancı ortak Brüel&Kjær'dir. Projenin amacı, ileri ölçüm teknolojilerinin kullanımını yoluyla pazara sunulan ürün için sıfır hatayı amaçlayan, ürün hatalarını tanımlayan ve hata kaynaklarını saptayan çağdaş kalite anlayışı doğrultusunda bir kalite kontrol sistemi geliştirmek ve endüstriye kazandırmaktır.

Bir başka proje MEGİNNAR'dır. Bu proje daha önce Barcelona'da yapılan bir projenin Marmara Bölgesi'ne uygulanması şeklinde oluşmuştur. Projenin amacı, bölgenin coğrafi bilgi ağını oluşturarak deniz kirliliği, çevre kirliliği, deniz trafiği kontrolüne kadar Marmara Bölgesi hakkında tüm bilgilerin elde edilmesi, saklanması ve kirlenme ve düzensiz endüstrileşmenin önüne geçmesini sağlayacak.

Bambaşka bir proje ise Efes Antik Tiyatrosu'nda yapılacak araştırma ve koruma çalışmalarını konu alan EURO-CARE-THEATEPH projesidir. Restorasyon ve yapı önlemleri olarak başlıca iki çalışma alanına ayrılan projeyi Avusturya Arkeoloji Enstitüsü ve Mimar Sinan Üniversitesi yürütüyor.

EUREKA başkanlığının Türkiye'ye geçmesi, yapılacak çalışmalar, yürütülecek süreçler ve bunların etkileri konusunda, EUREKA Üst Düzey Grubu Başkanı Prof. Dr. Mehmet Tomak ve Ulusal Proje Koordinatörü Başkanı Prof. Dr. Ömer Saatçioğlu'yla görüştük.

Bilim ve Teknik: EUREKA Başkanlığı Türkiye'ye geçti. Bu başkanlık dönemi içinde Türkiye ne gibi çalışmalar yapacak?

Mehmet Tomak: Türkiye'nin programı belli. Bu programın en önemli maddesi EUREKA'nın stratejik değerlendirilmesidir. Bu değerlendirmede, EUREKA'nın bulunduğu nokta, yapılan çalışmalar, bu çalışmaların nasıl yürüdüğü, nasıl sonuçlandığı, EUREKA'da ne gibi değişimler olduğu, bunların yanında proje kümesinin değerlendirilmesi, EUREKA projelerinin tümü gözden geçirilerek şimdiye kadar nelerin yapıldığı, bunlardaki başarı oranı, Avrupa ekonomisine katkısı konularında kritik bir çalışma yapılacaktır.

BT: Bu çalışma niçin yapılıyor?

MT: EUREKA dört yılı kapsayan orta vadeli planlar yaparak çalışır. Bu dört yıllık planlardan biri bizden sonra başkanlığı alacak Almanya'nın döneminde yapılacak. Bu planlarda genel olarak EUREKA'nın amacı, nelerin hedeflendiği, hangi konulara ağırlık verileceği gibi önemli konular karara bağlanıyor. Bizim yaptığımız çalışma bu açıdan çok önemli. Bu çalışmada projelerde hükümetlerin para desteğinin yıllar içinde nasıl değiştiği, projelerin bütünlüğü, ortakların profili, kaç araştırma kurumu ve üniversitenin projelere katıldığı gibi bilgiler toplanacak. Sonuçta ortaya bir resim çıkacak. Böylece 1985 yılındaki kuruluş amaçlarının hâlâ geçerli olup olmadığı, yeni değişimlerin ne yönde ve nasıl olacağı üzerine bilgi sahibi olacağız. Uluslararası uzmanlar grubunca bunlar masaya yatırılacak ve burdan çıkan sonuçlar incelenecek. Elbette ki bu çalışmayla da Türkiye, bu bilgilerin yanında bir çalışma programının nasıl yapıldığını öğrenecek.

BT: Başka ne gibi çalışmalar var?

Ömer Saatçioğlu: Türkiye açısından önemli ikinci bir iş EUREKA için Öğrenen Yönetim Sistemini (Learning Management System) tasarlamak. Bunun için bir proje oluşturduk. Öğrenen Yönetim Sistemi, örgütün çalışmaları

sırasında ortaya çıkan bilgileri öğrenmek ve bu bilgiler çerçevesinde sistem performansını ölçmek, buna dayalı olarak sorunları belirlemek ve sorunlara çözümler getirmek üzerine çalışmalar yapmak olarak tanımlanabilir. Bu sisteme göre, öğrenmenin iki boyutu vardır. Bunlardan biri, performans ölçerek ve sonuçları teşhis ederek yönetim sistemini öğrenme, diğeri ise öğrenerek yönetim becerisi geliştirmedir.

Ashında EUREKA ülke temsilcilerinin birbirlerinden öğrendiklerini kullanmaya dayanıyor. Örneğin Almanya, İtalya, Fransa EUREKA ofis çalışmalarını diğer temsilcilerin öğrenerek kendi ülke koşullarına uyarlaması, bu öğrenme sürecinin, önemli bir tarafını oluşturmaktadır. Biz de bu öğrenme sürecinin daha sistematik bir yapıya kavuşturulması için bir araştırma yapıyoruz. Bu araştırma önce Türkiye EUREKA ofisinin iyileştirilmesi üzerinde yoğunlaşacak, sonradan eğer EUREKA üyeleri

uygun görürlerse, bu sistemi bütün şebekeye genelleştirmeye çalışacağız.

İlk toplantımız 10-11 Eylül tarihleri arasında Brüksel'de yapılacak. Bu toplantıda bu projenin tanıtımı yapılacak. İkinci toplantı Kasım ayında İstanbul'da; bu toplantıda da projeye ilgili yapılan sistem analizinin sonuçları gruba aktarılacak ve grubun bu yönetim sistemini tüm şebeke sistemine uygulanması yönünde görüşü sorulacak. Görüş olumlu olursa, çalışmalar daha kapsamlı yürütülecek. Aksi takdirde Türkiye EUREKA ofisiyle sınırlı bir sistem olarak kalması öngörülmüyor.

BT: Bu yönetim sistemi daha önce bir yerlerde uygulandı mı?

ÖS: Evet üç kez Türk endüstrisinde uygulandı ve başarılı sonuçlar alındı. Bu uygulamanın yapıldığı kuruluşlar

SEKA, Elginkan Holding'e bağlı kuruluşlar ve PETKİM'dir. Ancak EUREKA'nın uluslararası bir platform olması, örgütün niteliği ve uluslararası şirketlerin bulunması dolayısıyla çok daha karmaşık bir yapı söz konusu olacaktır.

ÖS: Bu sistemin altında, insanların öğrenerek geliştiği gibi, kurumların da öğrenerek gelişeceği düşüncesi yatmaktadır.

MT: Üçüncü bir şey ise, EUREKA'ya benzer girişimlerin Ar-Ge açısından oluşturulan ağları bir proje şeklinde incelemek istiyoruz. Buradan "EUREKA için önemli şeyler çıkarabilecek miyiz?" bunu araştırmak istiyoruz.

BT: Başkanlığın Türkiye'ye geçmesinin ne gibi önemi var?

MT: Başkanlığın Türkiye'ye gelmesi demek, bilim ve teknoloji, Ar-Ge ve endüstri platformlarında Avrupa'ya başkanlıktır. Bu, Türkiye için son derece önemli bir gelişme. Türkiye örgüte 1985'ten beri üye ve 26 üyeye başkanlık yapacak. Politik açıdan çok önemli. Türkiye AB üyesi mi, değil mi derken, AB komisyonunun da üye olduğu oluşuma başkanlık yapıyor.

BT: Türkiye'ye başkanlık nasıl geçti?

MT: Bu kolay bir şey değil. Başkan olacağım denildiğinde olunmuyor. Bakanlar Kurulu bu kararı alıyor. Türkiye'nin başkanlığı 9-10 yıl öncesinden kararlaştırılmıştı. Elbette ki Türkiye'nin bugüne kadar ki performansıyla örgüte yaptığı olumlu katkı bunda önemli oldu. Bizden sonra da yalnızca üç başkanlık belli.

BT: Başkanlığın ne gibi etkileri olacak?

MT: Avrupa içinde olmak bu açıdan önemli. Başka bir önemli yanı ise Türkiye başkanlık yılını kullanarak proje sayısını artırabilir. Şirketler, üniversiteler ve araştırma kurumları daha çok projeye EUREKA'da bulunma şansı elde ederler. Türk kamuoyuna, endüstrisine, hükümeti ve parlamentosuna EUREKA'nın ne olduğunu anlatılabilir. Bu yalnızca EUREKA işi değil, bilim ve teknolojinin ülkenin geleceği için ne kadar önemli olduğu anlatılarak, gündeme getirilerek ülkenin bilim ve teknoloji sisteminin, doğru yere oturması sağlanacaktır.

Yazma katkılarından dolayı EUREKA Üst Düzey Grubu Başkanı Prof. Dr. Mehmet Tomak ve Ulusal Proje Koordinatörü Başkanı Prof. Dr. Ömer Saatçioğlu'na teşekkür ederim.

Özgür Tek